

Acer Campestre

Acer monspessulanum

'Een tweeling die niet echt een tweeling is...!

Acer campestre en *Acer monspessulanum*: zoek de verschillen

De veldesdoorn en Franse esdoorn lijken vanuit de verte wel een tweeling. Van dichtbij zijn ze echter toch verschillend, met als grootste verschil dat de Franse esdoorn van droge grond houdt en de veldesdoorn doorgaans niet. De veldesdoorn staat regelmatig in de openbare ruimte, maar het aantal Franse esdoorns in de openbare ruimte en bij Nederlandse kwekers is op één hand te tellen. Ook bestaan er nog vervelende misvattingen over de *Acer campestre*. 'Over het algemeen heeft *Acer campestre* snel last van meeldauw, maar dat geldt niet voor alle variëteiten en cultivars. Laat je voorlichten en blijf variëren!' is het devies van hofschrijver Mauritz.

Auteur: Jan. P. Mauritz, VRT

De telefoon in de auto rinkelt. Op het navigatiescherm zie ik een bekende naam: 'Hoi Willem, Jan hier.' (U kent hem mogelijk nog, mijn makker Willem, die enkele jaren geleden naar beschrijvingen van mediterrane bomen vroeg; weet u nog?) Willem: 'JP, luister eens. Ik heb nog een paar kleinere bomen nodig om een pleintje boven op een parkeergarage wat op te leuken met groen. In totaal komen er zestien bomen in bakken. De meeste heb ik al in 't snotje: *Cornus mas*, een paar *Betula utilis* 'Doorenbos' meerstammig, een *Parrotia*, zo'n *Cercis* van jou, en ik heb nog plaats voor een stuk of drie niet te grote "makkers", zoals jij dat vaak zegt. Ik zat te denken aan *Acer campestre* of zoiets. Wat denk jij?'

JP: 'Prima plan, Willem. Een paar exemplaren van die esdoornclan kun je prima op zo'n plek toepassen.'

Willem: 'Heb jij daar dan een paar namen van, zodat ik die kan meenemen in de overwegingen?'

JP: 'Dat is goed, Willem. Ik zal er een paar naar je

OP AFSTAND LIJKEN DE VELDESDOORN EN FRANSE ESDOORN OP ELKAAR, MAAR VAN DICHTBIJ ZIE JE DE VERSCHILLEN:

Acer Campestre

- In natuur: meerstammig
- In cultuur: als bosplantsoen, meerstammige bomen, lei en vormboom en als hoogstam
- Goede en meestal ook snelle groeier
- Middelgroot
- Blad met 3 tot 5 lobben
- Melksap zoals de *A. platanoides*
- Vroege en heftige sapstroom. Dus niet te laat snoeien. Kan doodbloeden.
- Vleugels van de nootvrucht staan parallel en wijd uit elkaar.
- Kurklijsten op takken en twijgen
- Staat niet (graag) in droge gronden

Acer monspessulanum

- In natuur: meerstammig
- In cultuur: meerstammig en als hoogstam
- Langzame groeier
- Klein
- Blad altijd met 3 lobben
- Sapstroom helder van kleur
- Sapstroom niet zo heftig
- Vleugels van de nootvrucht staan zijn parallel verbonden, maar staan redelijk scherp gehoekt.
- Geen kurklijsten op takken en twijgen
- Staat (graag) in droge gronden

Binnen de systematische indeling van het *Regnum Vegetabile* – het Plantenrijk – behoort het geslacht *Acer* tot de orde van de *Sapindales* en daarbinnen tot de familie van de *Aceraceae*, de esdoornfamilie. In de hedendaagse plantenindelingen, zoals APG III, is het geslacht door 'mijn vrienden' ingedeeld in de familie van de *Sapindaceae*, de zeepbessenfamilie, waar ook de familie van de *Hippocastanaceae*, de paardenkastanjeachtigen, al 'inetrapt' is.

Het is absoluut te gek voor woorden, geachte lezers. Zoals u al enige tijd weet, trekt uw scriba zich er geen bal van aan, wat die streepjesgevers ervan vinden. Ik volg zoals altijd de lijn van Linnaeus. Het was de meester zelf die op basis van uiterlijke kenmerken: blad, vooral bloembouw, vruchten, etc., het geslacht *Acer* in 1753 beschreef en indeelde in zijn bovenstaande systematische indeling.

Esdoorns lijken niet echt en echt niet op kastanjes, en al helemaal niet op zeepbessen (*Sapindus*

saponaria). De morfologische kenmerken, vrienden, die met het blote oog zichtbaar zijn, verschillen zo gigantisch dat standrechtelijke ex...tie (*Sencura Heinsii*), Gloeiende gloeiende! *Acer campestre* komt van nature voor in de gematigde en subtropische klimaatzones van het noordelijk halfrond, en wel vanaf Zuid-Engeland, Midden- en Zuid-Europa, zeldzaam in het zuiden van Spanje en Portugal, via de Balkan en Klein-Azië tot in Noord-Syrië, en in kleine arealen in Noord-Afrika.

Acer campestre is dus ook inheems in Nederland, 'autochtoon' met een moeilijk woord. Ook dit woord is afkomstig uit de klassieke talen. Het is een samenvoeging van de Oud-Griekse woorden *autos* = zelf en *chton* = land of grond; samen wordt dat 'inheems'.

Zo, heeft uw schrijver ook weer eens gescoord bij de aanhangers van het gebruik van inheems plantmateriaal, Pff!

mailen. Wat dacht je van *Acer monspessulanum*?

Willem: 'Nooit van gehoord, mafkees. Maar als jij denkt dat het past, zet hem er dan maar bij. Wanneer drinken we weer eens een glaasje limonade?' JP: 'Ik bel je als ik in de buurt ben.'

De naam *Acer* is afgeleid van het Griekse woord *ac* = scherp, wat slaat op de scherpe lobben van het blad. Het geslacht *Acer* is voor het eerst beschreven door de Franse botanicus Joseph Pitton de Tournefort (1656-1708), die naast expedities om nieuwe soorten te ontdekken veel werk heeft verricht in de vereenvoudiging van de classificatie van planten op basis van bloeiwijzen.

Zodoende heeft hij de weg gebaad voor Linnaeus, die veel van de geslachtsnamen en beschrijvingen van Tournefort dankbaar overnam in zijn *Genera Plantarum* van 1737.

Het geslacht *Acer* is zo groot, zo complex en zo divers, dat vrijwel alle grote namen in de botanie, zoals Thunberg (1793), De Candolle (1824), Bentham & Hooker (1862), Rehder (1905), Hu & Cheng (1948), Bean (1970) en Krüssmann (1976), er iets over geroepen en/of gepubliceerd hebben. In 1976 is door Dr. P.C. de Jong, een groot dendroloog en taxonoom en esdoornspecialist bij uitstek, op basis van een omvangrijke studie van het geslacht, een onderverdeling gemaakt in maar liefst zestien secties, waarvan er acht weer onderverdeeld zijn in negentien series.

En binnen die clan laat ik u kennismaken met *Acer campestre* en cv's, de veldesdoorns en een nauw verwante species, de Franse esdoorn, *Acer*

monspessulanum en aanverwante species.

Acer campestre behoort tot sectie XII, de *Platanoides*, met onder andere de species *Acer capadocicum*, *A. longipes*, *A. mono*, *A. platanoides* en nog een paar makkers.

De Franse esdoorn, *Acer monspessulanum*, behoort volgens de onderverdeling tot sectie VIII, serie 12, *Monspessulana*, met o.a. *Acer hyrcanum*, *A. obtusifolium* en *A. opalus*, bij u allen goed bekend, neem ik aan.

Degenen onder u die meer over deze *Acer*-clan wensen te lezen, kan ik van harte het boekwerk *Maples of the World* aanbevelen. Dit schitterende boekwerk uit 1994 geeft de meest uitgebreide beschrijving van het genus *Acer*. Met enig zoekwerk is het nog wel te vinden in de handel. Kijken, zoeken en kopen, dat boek!

Het sortiment

Acer campestre

De Nederlandse naam voor deze boom is veldesdoorn of Spaanse aak. De wilde dus, oftewel de inheemse soort. De Nederlandse naam is eenvoudig te verklaren. De soortnaam *campestre* betekent namelijk 'op het veld groeiend'. Waar de benaming Spaanse aak vandaan komt, is uw schrijver niet bekend.

Het is een middelgrote boom, tot ca. 10-13 meter hoog, met in zijn natuurlijk verspreidingsgebied uitschieters tot wel 20 meter hoog, in zijn optimum, noemen we dat. Daarnaast zijn er makkers bekend die 20 meter breed zijn en slechts 6-7 meter hoog, meerstammig of als grote struik. Door

de generatieve vermeerdering treedt deze enorme diversiteit aan species op. De boom heeft een zeer onregelmatige vertakking, met als gevolg een grillige kroon en kroonvorm. De cv's doen het een stuk beter qua regelmaat in de kroon en takzetting. De stamschors is in de jeugdfase glad en grijsbruin van kleur. Op latere leeftijd ontstaan ondiepe barsten en ondiepe groeven in de schors. De twijgen zijn roodbruin van kleur en lang en soepel. De takken en twijgen bezitten vrijwel altijd zeer fraaie en opvallende kurklijsten, die ook per species verschillen qua aanwezigheid en grootte. Door deze kurklijsten kan er in de winter wel enige verwarring ontstaan met de veldiep, *Ulmus minor* of *Ulmus campestris*, die ook van deze mooie kurklijsten draagt. De knoppen van de veldesdoorn zijn echter rood van kleur en tegenoverstaand, in tegenstelling tot de verspreid staande bruine knoppen van de veldiep.

Dat is dan ook één van de belangrijkste morfologische kenmerken van esdoorns: de tegenoverstaande knopstand en dus ook bladstand. De knoppen van de veldesdoorn zijn rood en lang eivormig met bijna ruitvormige schubben. De eindknop is veel groter dan de zijknoppen. Het blad loopt roodachtig uit, is drie- tot vijflobbig en 6 tot 10 cm lang en breed, donkergroen van kleur. Elke lob heeft boven het midden van het blad ook weer twee stompe lobben, en daardoor ook een afgeronde eindlob, of eigenlijk de bladtop. Er zijn cv's die grotere bladeren hebben, maar er zijn er ook die kleiner zijn dan de soort. Je kan alle kanten op met deze makker. Het blad hangt aan een lange, meestal roodgroene bladsteel, met (het tweede belangrijke uiterlijke kenmerk van deze soort) melksap. Bij afbreken van het blad of doorsnijden van de bladsteel verschijnt er wit melksap, net als bij neef *Acer platanoides*. De herfstkleur is geel tot goudgeel. De bloemen van veldesdoorns zijn groengeel tot geel van kleur, gebundeld in kleine eindstandige tuilen en verschijnen in april, voordat het blad uitloopt. De overbekende gevleugelde nootvruchten, altijd twee tegen elkaar aan en aan één steel, *samara's* genaamd, staan bij de veldesdoorn in een grote hoek ten opzichte van elkaar, bijna in elkaars verlengde. De platte nootvruchten zitten tussen de twee delen van de vleugel dicht bij elkaar. Elke noot heeft zijn eigen vleugel, maar samen worden ze door de wind meegenomen. En deze schitterende propellers, die van groen naar roodgroen of roze-groen verkleuren, zorgen voor een grote verspreiding van de zaden.

Het wortelgestel is diepgaand, met veel mooie fijne wortels, en zo krachtig dat het elk type beplanting onder de kroonprojectie beconcurrert. Bij het gebruik van deze boom in de stedelijke

omgeving moet hiermee ernstig rekening gehouden worden, om te voorkomen dat de onderbeplanting een marginaal bestaan te wachten staat onder deze species. De boom heeft een pesthekel aan een standplaats in verharding. Vandaar dat er een aantal cv's speciaal is geselecteerd om dit probleem te tackelen. Ten slotte stelt de boom niet al te hoge eisen aan de bodem, maar op erg droge en arme gronden is het 'huilen met de pet op'. De boom gaat niet dood, maar laat wel aan zijn verschijning zien dat hij het heel slecht naar de zin heeft: kleine blaadjes, weinig tot geen groei, direct in de meeldauw en andere narigheid.

Pas op met snoeiwerk in het voorjaar. 'Of nee, niet oppassen, gewoon niet doen!' Vanwege de zeer sterke sapstroom kan de boom op de snoeiwonden enorm gaan bloeden, en die bloeding krijg je niet zomaar gestelpt. U bent gewaarschuwd.

Acer campestre is nogal eens gevoelig voor een aantal plagen en ziekten. Eigenlijk is de bekendste aantasting die van meeldauw, en dan wel de echte. Echte meeldauw is de naam voor een groep schimmels die behoort tot de *Ascomyceten* en veel verschillende plantensoorten kan aantasten. 'Ho maar, niet te diep, dit zijsprongetje', roept de redactie van dit gerenommeerde vakblad. Oké, oké...

Elke plant heeft zo zijn eigen schimmel.

Op aangetaste planten ontstaan eerst witte poederachtige vlekken, die in een later stadium het gehele oppervlak bedekken. Het poeder bestaat uit sporen die niet alleen de bladeren, maar ook de bladstelen aantasten. Dit 'poeder' wordt door de wind en insecten verspreid. Meestal worden de onderste bladeren het eerst aangetast.

Echte meeldauw groeit oppervlakkig, waarbij de schimmel de plantencel binnendringt met hausto-

riën, een soort zuigorgaan. De haustoriën doorboren de celwand en zuigen de voedingsstoffen op. Deze 'zuigbekken' dringen niet het celmembraam binnen, want dan zou de cel afsterven, en dat willen die parasieten niet. Andere aantastingen bij veldesdoorns zijn o.a. spint, bladluizen en soms ook verwelkingsziekte.

Acer campestre kent tenminste dertig cv's, een enkele var. en een ssp. Een aantal stel ik aan u voor. Na de makker 'Zorgvlied' volgt dan nog een verdere kennismaking met *Acer monspessulanum*, een wat meer bijzondere en onbekendere species, met veel gelijkenis, maar toch ook weer anders dan de veldesdoorn. Helaas hebben veel van de goed toepasbare cv's minder of zelfs geen kurklijsten op de twijgen. Dat is jammer, maar er blijven genoeg mooie kenmerken over.

Zoals u van mij gewend bent, in alfabetische volgorde:

***Acer campestre* 'Anny's Globe'**

Zoals de cv-naam al aangeeft, is dit een bolletje. Deze cultivar wordt op een onderstam hoog veredeld en vormt dan een kogelronde, zeer dichte en compacte kroon, die uiteindelijk een diameter van 4 tot 6 meter kan krijgen. Vanwege de zwakke groei duurt dat heel lang. De totale hoogte is afhankelijk van de hoogte van de onderstam waarop de veredeling plaatsvindt, ongeveer 5 tot 6 meter dus. Een prima boom voor in een bak, met kenmerken als de soort, maar alles wel een maatje kleiner. Hij kan dus ook prima op een dakterras of daktuin toegepast worden. Een groot voordeel van deze species is dat hij snoeiwerk zeer goed verdraagt, dus je kan hem vrij klein houden.

Acer campestre kurklijsten en roodgroene knopschubben.

***Acer campestre* 'Arends'**

Een Nederlandse selectie van boomkwekerij G. Arends & Zn. uit Opheusden, die deze boom in 1986 uit een partij zaailingen selecteerde. Het is een gezonde en goed groeiende boom, met een onregelmatige, wat los vertakte brede kroon met een recht doorgaande harttak met opgaande takken. De boom wordt ca. 10-12 meter hoog. De

Acer campestre var. *tauricum*, in herfststooi.

Acer campestre 'Elsrijk'.

stamschors is grijsbruin en licht geaderd. Op latere leeftijd krijgt hij in de lengte ondiepe groeven in de schors. De jonge twijgen zijn kaal en glad, grijzig van kleur en zonder kurklijsten. Een gemis, want die kurklijsten geven de boom extra cachet.

***Acer campestre* 'Baronne'**

Een Belgische selectie van Pepinières G. Larsy & Fils uit het jaar 2000. De boom is geselecteerd uit een partij zaailingen, die opgeplant stonden op een kwekerijperceel met de naam 'Le Baron'; vandaar de cv-naam 'Baronne'. De boom viel op door zijn sterke en wat zuilvormige groeiwijze en de afwezigheid van meeldauw. De boom wordt ook zo'n 10-12 meter hoog, met grotere en donkerder groene bladeren dan de soort. Het blad wordt 8 tot 12 cm lang en is mooi glanzend aan de bovenzijde en lichtergroen en dof aan de onderzijde. Stamschors, bloeiwijze en zaadvleugels zijn als de soort. Door de sterke groei is correctiesnoei noodzakelijk om de smalle vorm lang te behouden.

***Acer campestre* 'Carnival'**

Een klein, bont en rond veldesdoortje, dat, veredeld op een hoogstam op 2,20 meter of zo, een meter of vijf hoog kan worden. Een Nederlandse selectie van boomkwekerij André van Nijnatten & Zn. uit Zundert in 1989 en vervolgens in cultuur gebracht. De kroon is compact en dicht vertakt en rond. Een soort 'Anny's Globe', maar dan met witcrème randen langs de bladeren. De jonge scheuten zijn rood van kleur en geven een fraai beeld, samen met het bonte blad. Vanwege de bescheiden omvang van de kroon, tot ca. 4 meter diameter, zeer geschikt in boombakken, op kantoor en in privétuinen. Ook goed toepasbaar op het balkon of de daktuin. Helaas is de boom soms wel wat gevoelig voor meeldauw.

***Acer campestre* 'Eco Effen'**

Een vrij nieuwe Zweedse selectie van de veldesdoorn, met een gesloten, smal eivormige kroon. De boom wordt ca. 10-11 meter hoog, met een doorgaande *central leader* en een regelmatige kroon. Het blad is fraai donkergroen met een gegolfde bladrand en een schitterende gele herfstkleur, met in het blad geelbruine tinten. De boom heeft een hoge resistentie tegen meeldauw, en door de smalle kroonvorm is de boom ook prima toepasbaar in smallere profielen. De boom heeft een enorme hekel aan gesloten verhardingen.

***Acer campestre* 'Elsrijk'**

De cv-naam 'Elsrijk' verwijst naar een wijk in de gemeente Amstelveen, die gebouwd is op de plaats van een buurtschap dat omstreeks het

jaar 1000 al bewoond werd. De boom heeft in 1953 zijn naam gekregen van de directeur van de Plantsoenendienst van Amstelveen, de heer C. P. Broerse. Deze boom werd vanwege zijn kroonvorm door hem geselecteerd uit een groep van twaalf oudere laanbomen en vervolgens op de gemeentelijke boomkwekerij in cultuur gebracht. De boom wordt ongeveer 12 meter hoog, met een breed eivormige en dichte kroon. De boom blijft in alles wat kleiner dan de soort, maar heeft vooral veel voordelen, zoals een goede uniforme kroonvorm, goede groei en gezondheid, is weinig gevoelig voor ziekten, goed toepasbaar in verharde standplaatsen etc. Daardoor was deze makker jarenlang de standaard waaraan andere cv's zich moesten of konden meten. Een algemeen bekende boom, die overal in Nederland en daarbuiten aangeplant is, en terecht. De boom gedijt prima in de wat smallere profielen. De boom is ook goed bestand tegen luchtverontreiniging en kan uitstekend een industrieterrein aankleden, zonder jaarlijks op de inboetlijst te verschijnen.

De schors van 'Elsrijk' is grijs, op latere leeftijd grijsbruin en licht gegroefd. Het blad is zoals gezegd wat kleiner dan de soort, drie-, meestal vijflobbig, donkergroen van kleur en 4 tot 6 cm lang en breed. De gevleugelde zaden staan zoals bij alle *Acers* met twee bijeen in een propeller. 'Elsrijk' is nog altijd een topper van een boom.

***Acer campestre* 'Farlake's Column'**

Deze boom staat heden ten dage te boek als *Acer campestre* 'Green Column'. Voor het waarom is geen echte verklaring, maar uw schrijver heeft wel een sterk vermoeden! Het is een zeer goede selectie uit 1982 van boomkwekerij G. Vermeer & Zn. uit Opheusden, die ook de naam aan deze species mocht geven. Deze boomkweker heeft meerdere selecties op zijn naam staan, o.a. *Acer platanoides* 'Farlake's Green'. Ook dit is een waardevolle selectie, die al eens op dit podium stond in het feuil-tondeel Noorse esdoorns. Schitterend gevonden, die cv-naam: de familienaam letterlijk ver-Engelst. Vermeer = *Farlake*, ver (afstand) = *far* en meer (plas water) = *lake*. Blijant!

Het tweede deel van de cv-naam, *column*, betekent letterlijk 'zuil'. En dat is het ook, een zeer smal zuilvormige boom met sterk opgaande takken. De bovenste takken kunnen zelfs boven de harttak uitsteken. Dit moet een aantal jaren na aanplant goed begeleid en gecorrigeerd worden door snoei. Alleen de *central leader* moet omhoog om de kroonvorm het beste te handhaven. De boom wordt een meter of 10 tot 12 hoog en is

dan slechts ca. 4 meter breed. Veel kenmerken zijn als de soort, drie- tot vijflobbig en groot blad. Een prima toepasbare boom, weinig vatbaar voor meeldauw en spintvrij. De boom heeft een schitterende oranjegele herfstkleur. Vanwege de smalle en opgaande kroonvorm is hij vrijwel overal toepasbaar.

***Acer campestre* 'Geessink'**

Alweer een Nederlandse selectie, deze keer van Geessink Boomkwekerijen uit Lichtenvoorde. Wel een poosje geleden hoor, want de boom is geselecteerd in 1955. Deze boom, met een breed kegelvormige kroon, heeft een meer open kroon dan 'Elsrijk'. Het jonge blad is geelgroen van kleur en wordt later meer donkergroen. De boom is vrij gevoelig voor meeldauwaantasting en is daarom nog beperkt in cultuur.

***Acer campestre* 'Green Weeping'**

Een Nederlandse treurvorm uit 1981, geselecteerd door boomkwekerij André van Nijnatten & Zn. uit Zundert uit een partij zaailingen die als bosplantsoen verder gekweekt zou worden. Uit dezelfde partij is ook een andere treurvorm geselecteerd door de wereldbekende Hillier & Sons Nursery in Eastleigh in *good old England*. De species kreeg de naam *Acer campestre* 'Eastleigh Weeping'. De bomen lijken als twee druppels water op elkaar. Een slanke opgaande boom tot ca. 6-8 meter hoogte, met zeer neerhangende lange twijgen met kleine kurklijsten erop. De boom groeit rustig

Acer campestre 'Pulverulentum'.

Acer campestre 'Postelense', brede kroonvorm.

en is goed toepasbaar in kleine plantlocaties en op begraafplaatsen. De boom is redelijk bestand tegen meeldauw en spint. Een zeldzame verschijning, en dat geldt voor beide makers. Dat is wel jammer, want het is een mooie aanvulling in het sortiment.

***Acer campestre* 'Huibers Elegant'**

Deze selectie uit 1992 is eigendom van de Gelderse Boomhandel BV uit Opeusden. De boom is geselecteerd door de directeur/eigenaar, de heer Huibers, uit een partij zaailingen. Het is een tot ca. 10 meter hoge en 4-5 meter brede boom, met eerst een smal eivormige en later een breed eivormige kroon, met een takhoek van ca. 45 graden; opgaande takstand, heet dat. Het blad is glimmend donkergroen, drie- tot vijflobbig, met diep ingesneden lobben en 6 tot 10 cm lang. Groter dus dan de soort en dan 'Elsrijk'. De stamschors is grijs tot grijsbruin, met ondiepe groeven op oudere leeftijd en de twijgen zijn geelgroen met verkleuring naar brons.

De boom is opgenomen in het Gebruikswaardeonderzoek laanbomen. Daaruit blijkt o.a. dat de gezondheid van de boom, de kroonvorm en de takstand en bezetting zo goed zijn, dat deze species zelfs een verbetering is van *Acer campestre* 'Elsrijk'. Dat zegt genoeg, dunkt mij! Hulde aan de selecteur. Een geweldige boom, die ook prima gedijt in verhardingen. Een nieuwe standaard is geboren.

LET OP, waarde lezers:

In een aantal voorraadlijsten en catalogi van boomkwekers wordt de boom aangeduid als *Acer campestre* 'Elegant'. Deze boomkwekers willen niet de naam van een collega-boomkweker – in hun ogen een concurrent, wiens naam men niet noemt – in hun publicaties of geschriften hebben staan.

***Acer campestre* 'Lienco'**

Een goede selectie van boomkwekerij M. Hendriksen in 1994, door de Coöperatie Lienden in de handel gebracht. Een tot middelgrote, ca 10-11 meter hoge boom met een breed zuilvormige tot smal eivormige kroon, met een zeer sterke en doorgaande harttak. De stamschors is glad en lichtgrijs tot grijsbruin van kleur, met op oudere leeftijd weer die inmiddels bekende maar ondiepe groeven op de stam. De takken zijn veelal groen in de top. De takbezetting is mooi regelmatig met een steile takinplant. Het blad is drie- tot vijflobbig, bij uitloop bronsachtig groen en vervolgens glanzend donkergroen. De boom is weinig gevoelig voor ziekten en groeit minder hard en uitbundig dan 'Huibers Elegant'. Een prima toepasbare boom.

***Acer campestre* 'Nanum'**

Deze Engelse selectie uit 1839 van boomkwekerij Loudon is een zeer dichte, bolvormige dwerg, die kogelrond van vorm is en een diameter tot 3 meter kan krijgen. De totale hoogte is afhankelijk van de onderstam waarop deze makker veredeld wordt. Alles is kleiner dan bij de soort. Het blad is drie- tot vijflobbig en olijfgroen van kleur met een wat rode gloed bij het uitlopen. De boom bloeit nauwelijks

en er komen ook zeer weinig tot geen vruchten aan, die erg klein en roodachtig groen zijn. Het is een prima boom voor op een balkon of in een kleine tuin, een boombak, een daktuin of een klein straatje. Een mooi klein boompje, met een fraaie donkergele herfstkleur, redelijk tot goed bestand tegen ziekten en makkelijk te onderhouden. De boom is via boomkweker, selecteur en dendroloog De Vos in 1895 in Nederland geïntroduceerd. Deze De Vos is de schepper van *Laburnum x watereri* 'Vossii', die al in een eerder deel van het feuilleton in de schijnwerpers stond.

***Acer campestre* 'Postelense'**

Een Poolse selectie uit de bossen van Postel in Silezië, in het wild aangetroffen door Heinrich von

In een aantal voorraadlijsten en catalogi van boomkwekers wordt de boom *Acer campestre* 'Huibers Elegant' aangeduid als *Acer campestre* 'Elegant'. Deze boomkwekers willen niet de naam van een collega-boomkweker – in hun ogen een concurrent, wiens naam men niet noemt – in hun publicaties of geschriften hebben staan. 'De zieligheid ten top, waarde lezers van dit feuilleton; onvoorstelbaar dat dit nog voorkomt in ons kleine landje. Alsof de toepasbaarheid van een boom afhangt van degene die hem een naam gegeven heeft...' Nee!! dames en heren boomkwekers (lees hier 'zielepoten') en ik ga ook niet uitleggen waarom niet stumpers, Gloeiende gloeiende'

Salisch, een grootgrondbezitter aldaar. Hij heeft deze geelbladige species doorgespeeld aan de Duitse R. Lauch, die de boom in Duitsland in cultuur bracht. Het is een kleine boom, tot 3-4 meter hoog, die op een onderstam een meter of 5 à 6 kan worden met een wat spreidende tot vaasvormige kroon. Het jonge blad loopt echt knalgeel uit en verkleurt later naar geelgroenig. In zonnrijke zomers blijft de boom schitterend geel. De bladstelen en de knoppen zijn rood van kleur. Hij is helaas weinig in cultuur. Dat is jammer, want het is een gezonde boom en een goede groeier; je kunt er letterlijk van alles mee. Kweken, die boom!

***Acer campestre* 'Pulverulentum'**

Na een schitterende gele, nog een andere bijzondere species van de soort. De soortnaam *pulverulentum* betekent 'bepoederd', en dat slaat op de gespikkelde bladeren van deze bijzondere boom. Het donkergroene blad is zwaar bespikkeld met witte stipjes die het overgrote deel van de boom bedekken. Het is een kleine boom met een kroon tot 4 meter hoog en breder dan hoog. Voor het gebruik dus op een onderstam veredelen om toe te passen. Het is een gezonde en goed groeiende boom, die wel veel ruimte vraagt met zijn brede kroon. Als er twijgen met uitsluitend groene bladeren aan de boom komen, dienen deze direct verwijderd te worden, om te voorkomen dat de groene bladertooi na een aantal jaren de overhand krijgt op de bonte takken. De boom komt van oorsprong uit een arboretum uit voormalig Oost-Duitsland en is in 1859 in cultuur gebracht.

***Acer campestre* 'Queen Elisabeth'**

Een Amerikaanse selectie van Studebaker and Lake County Nursery van voor 1985. De exacte datum van het in cultuur brengen is niet bekend. Het is een zeer krachtige en snelle groeier met een breed eironde en dichte kroon. De boom is breder dan 'Elsrijk', met opgaande takken zoals 'Huibers Elegant', maar dan met een blauwige waas over de takken. De bladeren zijn drie- tot vijflobbig, klein, lichtgroen, en worden later in de zomer donkerder van kleur. De stamschors is zeer lichtgrijs en glad en krijgt later wat groefjes. De boom is gevoelig voor meeldauw en ook wel wat voor andere aantastingen. Er zijn inmiddels betere voorhanden, maar het blijft wel een redelijk goede boom op de juiste plaats.

***Acer campestre* 'Royal Ruby'**

Alweer een Nederlandse selectie, deze keer weer uit Zundert, waar de boom in 1980 geselecteerd werd, weer op de kwekerijen van André van Nijnatten & Zn. BV. De cv-naam zegt het al: iets met rood. En dat klopt. Het jonge bladeren aan de groeischeuten zijn mooi roodbruin van kleur. Na verloop van tijd worden ze dof donkergroen, met een golvende bladrand en onregelmatig ingesneden bladlobben. De boom vormt een brede eivormige kroon, tot ca. 8 meter hoog, met schuin opgaande tot vrijwel horizontale takken. Er komt nogal eens takkaalheid voor bij deze species. Takkaalheid wil zeggen dat er delen van de doorgaande stam zijn waar geen takken zitten, terwijl ze er eigenlijk wel hadden moeten zitten. De kroon wordt door takkaalheid erg variabel en onregelmatig van vorm. Vanwege de rode bladeren, een deel van het jaar, is dit wel een aardigheidje als aanvulling op het assortiment. Qua gezondheid zit 'Royal Ruby' niet zo goed. De gevoeligheid voor meeldauw, spint en galmijt is behoorlijk, absoluut minder dan de meeste makkers van de *campestre*-club.

De laatste makker die op het podium van de veldesdoorns verschijnt, is, zoals al eerder gemeld:

***Acer campestre* 'Zorgvlied'**

Door dezelfde homo sapiens geselecteerd, in hetzelfde jaar, uit dezelfde groep bomen, in dezelfde gemeente en ook vanuit dezelfde kwekerij verspreid. De cv-naam refereert aan de zeer bijzondere begraafplaats Zorgvlied aan de Amstel, diep in Amsterdam en toch grondgebied van Amstelveen. De boom lijkt in alles sterk op 'Elsrijk', maar dan bescheidener. De boom wordt ca. 10 meter hoog met een breed eivormige kroon. Ook de bladeren en de zaden zijn kleiner dan die van zijn grote

Acer monspessulanum blad en bloeiwijze.

broer. De boom is daardoor niet zo bekend en niet zo veel gevraagd. Dat is jammer, want het is en blijft een zeer goede boom, ook in verharding, en met een prachtige gele herfstkleur.

En dan nu de Franse esdoorn, dames en heren!

De Nederlandse naam voor deze bijzondere species is Franse esdoorn; zijn natuurlijk verspreidingsgebied is eigenlijk het Middellandse Zeegebied, Zuid-Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. De boom groeit in de Kaukasus en in noordelijke richting tot het Rijn-Moezelgebied in Duitsland, en dan op de droge zuidelijke hellingen daar. De boom is sinds 1739 in cultuur en de soortnaam verwijst naar *Mons Passulanus*, de Latijnse naam die de Romeinen ooit gaven aan een nederzetting in Zuid-Frankrijk en die daarna is verbasterd tot de stadsnaam 'Montpellier'.

Van deze Franse esdoorn is er een groot aantal verbijzonderingen zoals cv's, vars. ssp's en forma's.

Verschillende grote geesten in de dendrologie benoemen een aantal van deze afwijkende species van de soort. In genoemd boekwerk, *Maples of the World*, worden door De Jong drie cv's benoemd. Krüssmann benoemt een stuk of tien vars en forma's en Bean alleen de soort. Aangezien de soort al als een bijzondere species benaamd mag worden, gaat uw schrijver verder niet in op de andere verschijningsvormen, die niet of nauwelijks in cultuur zijn.

Acer monspessulanum

Acer monspessulanum is een kleine, vaak meerstammige boom of grote struik, 6 tot 10 meter hoog, met een breed eivormige tot ronde kroon. De boom vertoont sterke gelijkenis met zijn neefje *campestre*. De kroon bestaat uit heel veel takken en twijgen, waardoor een zeer dichte kroon ontstaat. Toch zijn er grote verschillen. De boom groeit erg langzaam, het blad is altijd drielobbig, 3 tot 5 cm lang en ca. 7 cm breed, glanzend donkergroen aan de bovenzijde en blauwgroen aan de onderzijde en bevat géén melksap.

De stamschors is glad, donkergrijs van kleur en op latere leeftijd ondiep en onregelmatig gegroefd. De bloeiwijze bestaat uit hangende bloemtuien met geelgroene bloempjes, die begin mei ongeveer gelijktijdig met de bladontluiking bloeien. Het diepgaande wortelgestel is zeer dicht vertakt en veroorzaakt niet of nauwelijks schade aan ver-

Acer monspessulanum, herfstkleur.

harding. De Franse esdoorn is een zeer gezonde boom, die uitstekend winterhard is, goed droogte verdraagt en heel goed snoeibaar is om als vormboom te functioneren. Al met al een geweldige kleine boom, die helaas veel te weinig in cultuur is. Of ik moet ze in Frankrijk gaan halen. En een aantal zijn daarvan niet winterhard. Onbekend is onbemand.

Maar bij Willem op zijn garagedak komen er een paar *Acer campestre* cv's én een *Acer monspessulanum*; daar kunt u van op aan!

Afsluitend

Acer campestre, met al zijn verschijningsvormen, en *Acer monspessulanum* zijn twee zeer bruikbare soorten van middelgrote en kleine bomen, met verschillende gebruikstoepassingen, zowel in de openbare als in private ruimten. Eigenlijk heeft de veldesdoorn voor elk wat wils. Een aantal makkers kan prima in verharding aangeplant worden als straatboom in een kleiner profiel. Andere zijn meer bijzondere parkbomen, vanwege hun specifieke bladkleur of vorm. Een aantal ziekten, zoals meeldauw, spint en galmijt, kunnen roet in het eten gooien, dus je moet goed onderzoeken waar je welke cv gaat planten.

De Franse species is vooral een heel goede boom met heel plezierige kenmerken, die veel meer aangeplant zou moeten worden. Maar dan moet hij eerst in het sortiment van de boomkwekers een plaats veroveren. En de boom is het meer dan waard.

Acer monspessulanum, blad en vruchten.

Zo, waarde lezers van het feuilleton, het laatste deel van 2015 zit erop. Uw schrijver hoopt weer enige kennis van het bomensortiment aan u te hebben overgebracht, en heeft er in ieder geval van genoten om deze delen voor u te schrijven.

Ik wens u zeer prettige kerstdagen en een geweldige jaarwisseling toe, geniet ervan, en... pas op voor de vuurpijlen!

Groet,

DGA Mauritz Adviseurs & Taxateurs BV.

Be social

Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-5602